

๒๔



สังขทาน เป็นทานอันเลิศ

พระราชาเป็นประมุขของพสกนิกร สมุทราศรเป็น
ประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย ดวงจันทร์เป็นประมุขของดวงดาว
ทั้งหลาย ดวงอาทิตย์เป็นประมุขของความร้อน พระสงฆ์เป็น
ประมุขของผู้หวังบุญ และบูชาอยู่



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๑๖

พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นหลักของพระพุทธศาสนา ผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้เข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา พระบรมศาสดาได้เข้าถึงพระรัตนตรัย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกายธรรมอรหัต ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดยล้นกิเลสอาสวะ มีแต่ความบริสุทธิ์ล้วนๆ จึงเป็นเนื่อนาบุญอันเลิศ ผู้มีจิตเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เลิศ ผลบุญอันเลิศย่อมบังเกิดขึ้นกับบุคคลนั้น และบุญนั้นยังตามส่งผลข้ามภพข้ามชาติไปจนถึงที่สุดแห่งธรรมอีกด้วย การทำสมาธิภาวนาด้วยการเจริญพุทธานุสติ และมีพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์จึงมีอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ สมควรที่พวกเราทั้งหลายจะต้องฝึกให้เป็นอุปนิสัย บุญใหญ่ย่อมจะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างแน่นอน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทักขิณาวិภังคสูตร ว่า

“ราชา มุขํ มนุสฺสํ นทีํ สาคโร มุขํ
นกขตฺตานํ มุขํ จนฺโท อาทิจุจฺจํ ตปตฺตํ มุขํ
ปฺญญมกํขมานานํ สจฺจโม เว ยชตฺตํ มุขํ

พระราชามีประมุขของพสกนิกร สมุทราครเป็นประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย ดวงจันทร์เป็นประมุขของดวงดาวทั้งหลาย ดวงอาทิตย์เป็นประมุขของความร้อน



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๑๓

พระสงฆ์เป็นประมุขของผู้หวังบุญ และบูชาอยู่”

การถวายทานในพระพุทธศาสนามี ๒ ประการด้วยกัน คือ ปาฏิปุคคลิกทาน และสังฆทาน ปาฏิปุคคลิกทาน หมายถึง การถวายทานจำเพาะเจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง อาจเกิดจากความรู้จักคุ้นเคยสนิทสนมเป็นการส่วนตัวบ้าง มีความเลื่อมใสศรัทธาในข้อวัตรปฏิบัติของท่านบ้าง จึงปรารถนาจะถวายให้กับภิกษุรูปนั้นเพียงรูปเดียว ส่วนการถวายสังฆทาน หมายถึง การปรารถนาที่จะถวายแด่พระสงฆ์หมู่ใหญ่ แม้บางครั้งอาจจะมีพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนจากคณะสงฆ์มารับเพียงรูปเดียวหรือไม่ก็รูปก็ตาม แต่ใจนั้นปรารถนาจะถวายทุกรูป

การถวายภัตตาหารหรือไทยธรรมเป็นสังฆทานนี้ พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่าเป็นบุญใหญ่ ได้อานิสงส์มากกว่าการถวายจำเพาะเจาะจงภิกษุรูปหนึ่งรูปใด ที่เรียกว่า ปาฏิปุคคลิกทาน เพราะฉะนั้นตั้งแต่โบราณเมื่อจะทำบุญ พระท่านจึงสอนว่าให้ถวายเป็นสังฆทาน เพราะพระสงฆ์เป็นประมุขของผู้หวังบุญ หมู่สงฆ์นี้แหละเป็นประมุขของผู้บูชา ใครอยากได้บุญใหญ่ก็ให้ทำบุญปรารถนาหมู่สงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์นั้นหมายรวมถึงสมมติสงฆ์และพระอริยสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แม้พระองค์จะเสด็จปรินิพพานนานแล้ว เมื่อกล่าวถวายภัตตาหาร



संगमथानเป็นทานอันเลิศ

๒๑๘

เป็น संगมทานก็จะระลึกรวมไปถึงพระพุทธรเจ้าเป็นประธานด้วย หากปรารถนาหมู่สงฆ์โดยมีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุข ทำบุญด้วยจิตที่เลื่อมใสกันจริงๆ แล้ว มหัคคตกุศลจะบังเกิดขึ้นกับตัวเรา และจะส่งผลให้ได้สมบัติทั้งสามไปตลอดทุกภพทุกชาติ

*ในสมัยพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่พระวิหารนิโครธาราม ในเขตกรุงกบิลพัสดุ์ พระนางมหาปชาบดีโคตมีทรงปรารถนาจะถวายผ้าคู่หนึ่งแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงตั้งใจทอผ้าด้วยมือของตนเอง โดยให้สร้างโรงทอผ้าภายในพระราชวัง ทรงเรียกช่างศิลป์มาเป็นทีปรีक्षा อีกทั้งทรงทอผ้าเนื้อละเอียด ใช้ด้ายที่มีราคาแพงที่สุด ทรงตัดเย็บย้อมเป็นจีวรที่มีราคามากที่สุด เมื่องานเย็บจีวรสำเร็จ ทรงมอบค่าตอบแทนให้กับพวกช่างศิลป์ทุกคน ทรงอบผ้าไว้ในหีบที่มีกลิ่นหอม และได้เสด็จไปพระวิหารเพื่อถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

เมื่อเสด็จไปถึง พระนางได้กราบทูลว่า “หม่อมฉันปรารถนาจะถวายผ้าใหม่คู่นี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์ทรงรับผ้าใหม่คู่นี้ของหม่อมฉันด้วยเถิด” แต่พระนางกลับได้รับคำปฏิเสธว่า “ดูก่อนโคตมี พระนางจงถวายแด่หมู่สงฆ์เถิด



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๑๕

เมื่อถวายแล้ว จักเป็นอันได้บูชาทั้งเราและหมู่สงฆ์” พระนางได้ทูลอ้อนวอนว่า “หม่อมฉันจะถวายผ้าจีวรทั้งหลายจากคลังผ้าแต่ภิกษุร้อยรูปบ้าง พันรูปบ้าง แต่ผ้าใหม่คู่นี้ หม่อมฉันกรอด้ายเอง ทอเอง ตั้งใจถวายพระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดรับผ้าใหม่คู่นี้ของหม่อมฉันเถิด” พระนางกราบทูลเช่นนั้นถึง ๓ ครั้ง แต่ได้รับการปฏิเสธทั้ง ๓ ครั้ง

พระอานนท์เห็นความตั้งใจมั่นของพระน้านาง จึงช่วยกราบทูลให้พระพุทธรองค์ทรงรับผ่านั้นว่า “ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดรับผ้าทั้งคู่ของพระนางมหาปชาบดีเถิด พระนางมีอุปการะมาก เป็นพระมาตุจฉาผู้ทรงบำรุงเลี้ยง ประทานพระชิรรสแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้โปรดให้พระองค์ทรงดื่มน้ำนมจากพระนาง แม้พระนางทรงอาศัยพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงถึงพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ทรงอาศัยพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงงดเว้นจากปาณาติบาต จากอกุศลนาทาน จากกาเมสุมิฉฉาจาร จากมุสาวาท จากฐานะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเพราะดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย ขอพระองค์ทรงรับเครื่องบรรณาการของพระนางด้วยเถิด”

พระบรมศาสดาตรัสว่า “ถูกแล้วอานนท์ จริงอยู่ บุคคลอาศัยบุคคลใดแล้ว เป็นผู้ถึงพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ เป็น



สั่งสอนเป็นทานอันเลิศ

๒๒๐

สธนะ เราไม่กล่าวการตอบแทนด้วยดีนี้ เพียงกราบไหว้ ลูกรับ ทำอัญชลี ทำสามิจิกรรมด้วยเพิ่มให้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และศิลาณปัจฉัยเภลัชชบริหาร ดูก่อนอานนท ก็ทักซิณาเป็น ปาฏิปุคคลิกมี ๑๔ อย่าง คือ ให้ทานในตถาคตอรหันตสัมมา-สัมพุทธเจ้า ให้ทานในพระปัจเจกพุทธเจ้า ให้ทานในสาวกของ ตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำอรรถต-ผลให้แจ้ง ให้ทานแก่พระอนาคามี ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ ทำอนาคามีผลให้แจ้ง ให้ทานแก่พระสกทาคามี ให้ทานในท่าน ผู้ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีผลให้แจ้ง ให้ทานในพระโสดาบัน ให้ ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสดาปัตติผลให้แจ้ง ให้ทานในบุคคล ภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม ให้ทานในปุถุชนผู้มีศีล ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีล ให้ทานในสัตว์เดียรัจฉาน

ดูก่อนอานนท ใน ๑๔ ประการนั้น บุคคลให้ทานในสัตว์-เดียรัจฉาน พึงหวังผลทักซิณาได้ร้อยเท่า ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีล พึงหวังผลทักซิณาได้พันเท่า ให้ทานในปุถุชนผู้มีศีล พึงหวังผล ทักซิณาได้แสนเท่า ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความ กำหนัดในกาม พึงหวังผลทักซิณาได้แสนโกฏิเท่า ให้ทานในท่าน ผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสดาปัตติผลให้แจ้ง พึงหวังผลทักซิณาจะนับจะ ประมาณไม่ได้ จะกล่าวไปใยในพระโสดาบัน ในท่านผู้ปฏิบัติ เพื่อทำสกทาคามีผลให้แจ้ง ในพระสกทาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติ



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๒๑

เพื่อทำอนาคามีผลให้แจ้ง ในพระอนาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ
ทำอรรถัตตผลให้แจ้ง ในสาวกของตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์
ในปัจจุบันสัมพุทธเจ้าและในตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ดูก่อนอานนทฺ์ ก็ในอนาคตกาล จักมีแต่เหล่าภิกษุโคตรภู
ผู้มีผ้ากาสาวะพັນคอ เป็นคนทุศีล มีธรรมลามก คนทั้งหลายจัก
ถวายนานเฉพาะสงฆ์ได้ในเหล่าภิกษุทุศีลนั้น ดูก่อนอานนทฺ์
ทักษิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์แม้ในเวลานั้น เราก็กล่าวว่า มีผลนับ
ประมาณไม่ได้ แต่เราไม่กล่าวปาฏิปุคคิกทานว่ามีผลมากกว่า
ทักษิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์โดยปริยายเลย”

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแจกแจงให้เข้าใจถึง
ความบริสุทธิ์ของทักษิณาว่า มีอยู่ ๔ อย่าง ได้แก่ ทักษิณา
บางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ ทักษิณา
บริสุทธิ์เฉพาะฝ่ายปฏิบัติ ทักษิณาไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก บางอย่าง
ฝ่ายทายกไม่บริสุทธิ์ ฝ่ายปฏิบัติก็ไม่มีบริสุทธิ์ บางอย่างบริสุทธิ์
ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปฏิบัติ ทักษิณาบริสุทธิ์
ทั้งสองฝ่าย ผลบุญใหญ่จะบังเกิดขึ้น ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ
มากกว่าทักษิณาที่ไม่บริสุทธิ์

จากนั้น พระพุทธองค์ทรงสรุปเรื่องการถวายนานว่า
“ผู้ใดมีศีล ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื้อกรรมและ



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๒๒

ผลแห่งกรรม ให้ทานในคนทุศีล ทักขิณาของผู้นั้น ชื่อว่า
บริสุทธีฝ่ายทายก ผู้ใดทุศีล ได้ของมาโดยไม่เป็นธรรม มีจิต
ไม่เลื่อมใส ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรม ให้ทานในคนมีศีล
ทักขิณาของผู้นั้นชื่อว่า บริสุทธีฝ่ายปฏิบัติ

ผู้ใดมีศีล ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกรรม
และผลของกรรม ให้ทานในคนมีศีล เรากล่าวทานของผู้นั้นแล้วว่า
มีผลไพบูรณ์ ผู้ใดปราศจากราคะแล้ว ได้ของมาโดยธรรม มีจิต
เลื่อมใสดี เชื่อกรรมและผลของกรรม ให้ทานในผู้ปราศจากราคะ
ทานของผู้นั้นนั้นแลเลิศกว่าอามิสทานทั้งหลาย”

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
สนับสนุนให้ทายกถวายทานกับหมู่สงฆ์แทนการถวายเฉพาะ
เจาะจง เพราะทรงเห็นว่า พระองค์เองจะดำรงอยู่ไม่นาน แต่
ศาสนาจักตั้งอยู่ได้เพราะหมู่สงฆ์ ชนรุ่นหลังควรให้ความเคารพ
ยำเกรงในหมู่สงฆ์ อีกทั้งการถวายผ้าเป็นสังฆทาน จะได้บุญ
ใหญ่ที่มีอานิสงส์เป็นอสงไขยอัปมาณ्य

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญ
ต่อการถวายสังฆทานมาก ใครปรารถนาจะสั่งสมบุญอะไร
ก็อย่าลืมถวายเป็นสังฆทาน โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษานี้
แต่ละวัดมีพระสงฆ์จำพรรษากันมากเป็นพิเศษ หลวงพ่ออยาก



สังฆทานเป็นทานอันเลิศ

๒๒๓

ให้ทุกท่านหาโอกาสไปถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน เป็นการสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติธรรมของท่านเหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนา ส่วนบุญใหญ่ก็เป็นของพวกเราทุกคน ดังนั้นอย่าลืมหันกลับบุญกุศลให้เต็มที่ และหมั่นนั่งสมาธิเจริญภาวนาให้ใจใสบริสุทธิ์หยุดนิ่ง จนกว่าจะเข้าถึงพระธรรมกายกันทุกๆ คน

